

סוגיה ג: חיוב עמידה בקריאת התורה

*

רקע

הגמ' אומרת שהקורא בתורה עומד בשעת הקריאה, נחלקו הראשונים האם עמידה מעכבת את הקריאה, והאם רק הקורא עומד או שכל הציבור חייבים בעמידה.

מקורות

- א. כא. "הקורא את המגילה עומד... רכות מעומד וקשות מיושב"
- ב. רא"ש סי' א, "גמ' הקורא את המגילה... אנו צריכין לנהוג בה באימה" רמב"ם הל' תפילה פי"ב הי"א
- ג. מאירי ד"ה והמשנה הראשונה
טור ריש סי' קמא
- ד. תשב"ץ קטן [ר' שמשון ב"ר צדוק, תלמידו ומשרתו של מהר"ם מרוטנבורג] סי' קפב
מרדכי שבת סי' תכב
- ה. שו"ע סי' קמא סע' א ומשנה ברורה [בעיקר: ס"ק ד-ה]
סי' קמו סע' ד ומשנה ברורה [בעיקר: ס"ק יח-יט]

מאירי ד"ה והמשנה הראשונה

והמשנה הראשונה ממנו תכוין לבאר תכונת קריאתה היאך היא ואמר על זה הקורא את המגילה עומד ויושב רצה לומר עומד ויושב כלומר הדבר [תלוי] ברצונו ואף על פי שבספר תורה אנו צריכין לקרוא מעומד, ואין גורסין בכאן עומד או יושב יצא שאם כן היו הדברים מוכחין דיעבד אין לכתחילה לא והיה יוצא לנו ממנה שבתורה אף דיעבד לא יצא ביושב ממה שנאמר על משנה זו בגמרא מה שאין כן בתורה וזה אינו שלא נאמר בקריאת התורה מעומד אלא לכתחלה כדי לעמוד ביראה הא במגילה אף לכתחילה אלא שמכל מקום נהגו לקרותה מעומד בפני כבוד הצבור...

טור ריש סימן קמא

וצריך לקרות מעומד דתנן הקורא את המגילה יושב יצא מה שאין כן בתורה...

תשב"ץ קטן סימן קפב

מהר"ם ז"ל היה עומד בשעת קריאת התורה ומביא ראיה מספר נחמיה וכפתחו עמדו כל העם. לפי הפשט משמע עמדו בעמידה ממש.

מרדכי מסכת שבת סי' תכב

רבינו מאיר [=מהר"ם מרוטנבורג] היה עומד בשעת קריאת התורה ובשעת שמלין התינוק והביא ראיה מן הפסוק ויעמוד כל העם בברית וראיה מן התלמוד דאמר פרק רבי אליעזר דמילה המל אומר על המילה והעומדים שם אומרים כשם שנכנס לברית וכו'.

הסבר הסוגיה

"הקורא את המגילה עומד ויושב... תנא מה שאין כן בתורה". [משנה וברייתא כא].

המשנה אומרת שקוראים את המגילה בין עומד ובין יושב, הגמ' מביאה ברייתא האומרת, שדין קריאת התורה שונה מדין קריאת מגילה והקורא בתורה חייב לעמוד בשעת הקריאה. לעיל ראינו שהראשונים נחלקו האם מותר לכתחילה לשבת בשעת קריאת המגילה או רק בדיעבד, הטור סובר שלכתחילה צריכים לעמוד, והר"ן סובר שלכתחילה מותר לשבת. לדעת הר"ן שקריאת מגילה לכתחילה בישיבה, ניתן לומר שבקריאת התורה צריכים לעמוד, ואם ישב יצא ידי חובת קריאת התורה. לדעת הטור שלכתחילה צריכים לעמוד בקריאת מגילה, בקריאת התורה עמידה מעכבת, ואם קרא בתורה בישיבה צריך לחזור ולקרוא בעמידה.

המאירי [ד"ה והמשנה הראשונה] אינו מעלה על דעתו, שהקורא בישיבה צריך לחזור ולקרוא, ולפיכך הוא מוכיח מהברייתא שקוראים את המגילה לכתחילה בישיבה. הב"ח [סי' תרצ סע' א ד"ה הקורא] כותב בפירושו שלדעת הטור הקורא בישיבה אינו יוצא ידי חובתו וצריך לחזור ולקרוא [עיי' בטור ריש סי' קמא].

מפשטות הסוגיה משמע שרק הקורא בתורה צריך לעמוד, ואילו השומעים רשאים לשבת. המרדכי [שבת סי' תכב] והתשב"ץ [קטן סי' קפב] מצטטים שהמהר"ם מרוטנבורג נהג לעמוד בקריאת התורה. הם מצטטים שני פסוקים שמהם המהר"ם למד דין זה: התשב"ץ מצטט את הפסוק "ובפתחו עמדרו כל העם" [פשט הפסוק משמע עמידה ממש, למרות שהגמ' מפרשת "אין עמידה אלא שתיקה", ולומדת שאסור לספר אפילו בדבר הלכה משעה שנפתח ספר תורה]. המרדכי מצטט את הפסוק "ויעמוד כל העם בברית".

ממנהגו של המהר"ם מרוטנבורג, לעמוד בשעת קריאת התורה כשם שעמדו ישראל בשעת מתן תורה, והפסוק שמצטט המרדכי אנו לומדים על מהות מצות קריאת התורה. קריאת התורה אינה רק קיום מצות לימוד תורה, וקיום מצות ידיעת התורה, קריאת התורה היא שחזור מעמד הר סיני. המרדכי סובר שדברי הרמב"ם [הל' חגיגה פ"ג ה"ו] לגבי מצות הקהל, "אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתרה, ומי שאינו יכול לשמוע מכוי'ן לכו' לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוו בה ומפי הגבורה שומעה", תקפים גם לגבי קריאת התורה, שהשומעה חייב לחוש כאילו עתה נצטוו בה ומפי הגבורה שומעה. קריאת התורה מהוה חידוש הברית שנכרתה בסיני, ולכן יש לעמוד בשעת קריאתה כשם שעומדים בשעת כריתת ברית.

ההשוואה בין קריאת התורה לבין מתן תורה מתחדדת במנהגו של המהר"ם, אבל קיימת לכולי עלמא, ולכן למדים ממתן תורה את הלכות קריאת התורה. סוגייתנו לומדת את החיוב של הקורא לעמוד מהפסוק "ואתה פה עמד עמדי", שכביכול אף הקב"ה בעמידה. בירושלמי [פ"ג ה"א] למדים ממתן תורה שתי הלכות נוספות: אסור לקורא לסמוך עצמו על העמוד, "כשם שניתנה באימה ויראה כך אנו צריכין לנהוג בה באימה ויראה". אסור לקורא לקרוא ולתרגם אלא אחד קורא ואחד מתרגם, "כשם שניתנה על ידי סרסור כך אנו צריכין לנהוג בה על ידי סרסור".

סיכום

קריאת התורה מקבילה למעמד הר סיני, ולכן הקורא קורא בעמידה, אסור לו להשען על גבי העמוד, ואחד קורא ואחד מתרגם. המהר"ם מרוטנבורג סובר שקריאת התורה מהווה חידוש הברית שנכרתה במעמד הר סיני, ולכן גם השומעים צריכים לעמוד בשעת הקריאה.

הלכה

השו"ע [סי' קמא ס' א] פוסק שהקורא קורא מעומד ואסור לו לסמוך עצמו על גבי העמוד או הכותל, אלא אם הוא בעל בשר. הוא [סי' קמו ס' ד] פוסק שהשומעים אינם צריכים לעמוד, והרמ"א מביא שיש מחמירים לעמוד כשיטת המהר"ם. המשנה ברורה [סקי"ט] מביא את הפרי חדש והגר"א הפוסקים כשיטה הראשונה.

המשנה ברורה [סקי"ח] פוסק שבשעת אמירת "ברכו את ה' המבורך", ו"ברוך ה' המבורך לעולם ועד" צריכים לעמוד, שהם דבר שבקדושה.